

Zajedničke dimenzije: europski utjecaji pri određivanju standarda

S obzirom na uključenost toliko različitih profesionalnih grupa i administrativnih okvira u različite vrste ranog odgoja i obrazovanja za djecu diljem Europe, možda ne iznenađuje to što su se prostorni standardi tih ustanova razvijali neujednačeno i često nedosljedno. U nekim se slučajevima radi o zakonski propisanim uvjetima koji podliježu praćenju i nadzoru, a u drugim o preporukama. Politika, koja se odgojem i obrazovanjem ne bavi izravno, također ima utjecaja. Europska i nacionalna koja se odnosi na transport, poljoprivredu i gospodarski razvoj može utjecati na osobine prostora namijenjenih djeci i odrediti njegovu sigurnost. Ovo su područja gdje dječji glas definitivno ne dolazi do izražaja pa prostor namijenjen djeci gotovo neprijetno postaje lošiji.

U izvješću pod nazivom *Ciljevi kvalitete u ustanovama za rani odgoj i obrazovanje djece* iz 1995. godine koji je objavila *Europska komisija za rani odgoj i obrazovanje*, bilježi se širok raspon odstupanja u prostornim standardima među tadašnjim članicama Europske unije. Vidljivo je da neke imaju jasne poglede na to kako pedagoški ciljevi trebaju određivati u kakvom će okružju djeca boraviti. U drugima su građevine bile strogo funkcionalne, loše izgrađene ili neadekvatno prilagođene novoj namjeni. U izvješću se komentiralo da se ponekad previše naglaska stavlja na veličinu prostorija i broj sanitarnih prostora, ali se isticalo da je 'prostor mjesto slobode', te da

Prevela: Dunja Flegar
Prilagodila: Helena Burić

Potreba za stvaranjem sigurnog prostora za djecu predstavlja javno pitanje pa tako nacionalne i regionalne vlade zajedno s Europskom unijom nastoje pridonijeti uspostavljanju zakonskih normi, razvijanju vodstva i poticanju istraživanja u ovom području.

se djeci mora dati prostora za istraživanje vlastitog okružja, odnosno unutarnjeg i vanjskog prostora. Predložene su i određene kvalitativne norme, na primjer ona da u vrtiću mora biti prostora od barem 6 m² za svako dijete ispod tri godine starosti i barem 4 m² za svako dijete od tri do šest godina starosti (ne uključujući spremišta, hodnike i prolaze); i da u tim prostorima mora postojati izravan izlaz u dvorište koje i opet mora imati barem 6 m² prostora za svako dijete.

Jesu li se stvari popravile deset godina poslije? *Children in Europe* proveo je malo istraživanje u državama Europske unije i Norveškoj kako bi se ustanovilo koji su prostorni standardi obvezni ili preporučeni (vidi tablicu rezultata).

Samo Italija djelomice drži minimum nacionalnih standarda za unutrašnji prostor prema onome što je 1995. predloženo kao mjerilo. Mađarska, Norveška i Ujedinjeno Kraljevstvo daju preporuke koje premašuju predložene standarde s obzirom na vanjski prostor, ali mnoge zemlje ne postavljaju specifične zahtjeve pa čak i ne daju preporuke o tome

koliko je vanjskog prostora potrebno po djetetu. U sve više slučajeva, propisi su zamijenjeni preporukama. U Danskoj je to povezano s decentralizacijom lokalne vlasti. U Engleskoj, Škotskoj i Walesu, s propisima centraliziranima po nacijama, primjenjuje se sličan pristup prema kojem za sada ne postoje propisi koji bi određivali minimalnu veličinu vanjskog prostora. U Ujedinjenom Kraljevstvu, Engleska koja ima najvišu razinu profitabilnih dječjih vrtića, također ima i jedan od najnižih prostornih zahtjeva kad se radi o ranom odgoju i obrazovanju djece u dobi između dvije i tri godine – taj zahtjev iznosi 3 m² za svako dijete.

Razočarava to što se deset godina nakon što je *Europska komisija za rani odgoj i obrazovanje* prvi put objavila kvalitativne norme, standardi još uvijek nisu popravili, a u nekim su se slučajevima čak i pogoršali.

Europska unija sada broji 25 članica, i to nudi veliku priliku za usporedna istraživanja i mogućnost podjele troškova za većinu istraživačkih studija. Učinkovito skupljanje podataka na temelju kojeg

možemo uspoređivati rezultate među državama postalo je neophodno ako norme o kojima su se države članice već dogovorile, poput *Barcelona Childcare* normi, žele biti na valjan način ispitane. Također se otvara mogućnost za pokretanje više istraživanja izravno povezanih s djecom.

Otkad su prije deset godina objavljeni *Ciljevi kvalitete u ustanovama za rani odgoj i obrazovanje djece*, drastično se izmijenilo naše shvaćanje znanstveno utemeljenog funkcioniranja mozga, zajedno s pogledima na razvoj pamćenja i jezika te ulogu emocija. Istraživanja o razvoju mozga, primjerice, potpuno preokreću naše razumijevanje načina na koji djeca uče. Ostaje nam istražiti kako bi to moglo utjecati načine na koje planiramo, strukturirano i organiziramo vanjski i unutarnji prostor dječjeg vrtića.

Prostor za vrtiće u Hrvatskoj

U posljednjih nekoliko godina javlja se potreba za povećanom gradnjom jaslica i vrtića u Hrvatskoj. Objekti koji niču vrlo često ne odgovaraju sasvim potrebama korisnika vrtića. Što je tomu razlog? Tijekom istraživanja koje smo proveli u 23 zagrebačka vrtića doznajemo da gotovo 90,7% ispitanika nije surađivalo tijekom izgradnje objekta s arhitektima u njegovu nastajanje. Poznata je činjenica da planiranje vrtića – 'njegovo projektiranje, građenje i unutrašnje uređivanje – zahtijeva djelatnu suradnju arhitekata, projekatana, edukatora, odgajatelja i ostalih nadležnih osoba.' (Zini, 1995.). 'Važno je oformiti tim stručnjaka koji su 'stručno potkovani' što se tiče same tipologije, a s druge strane arhitekata koji mogu razumjeti te koncepte.' (Penezić, 2006.) Naime, promišljanje o arhitekturi vrtića otišlo je puno dalje od potrebe za funkcionalističkom izvedbom prostora.

Htjeli smo provjeriti kojim je dokumentima definirana gradnja i prostorni standardi vrtića u Hrvatskoj. Osnovni

dokument koji smo analizirali a bavi se problematikom planiranja i gradnje vrtića, naziva se 'Normativi i uputstva za planiranje, programiranje, izgradnju i opremanje dječjih jaslica i dječjih vrtića.' Iako datira iz davne 1977. godine, ovaj dokument ima i za današnje uvjete neke progresivne elemente, a dio predviđenih preporuka trebalo bi u skladu s tendencijom razvoja današnje odgojno-obrazovne prakse mijenjati. Navodimo nekoliko preporuka i komentara iz navedenog dokumenta. (tablica 1)

Radi primjera izdvojili smo samo neke od navedenih normativa. Najveći problem vidimo u činjenici što se navedeni prostorni normativi najčešće doživljavaju kao preporuka, stoga u praksi susrećemo uvjete koji su ponekad daleko ispod normativa predloženih u navedenom dokumentu. Javlja se potreba za revidiranjem prikazanog dokumenta i reguliranjem planiranja,

projektiranja i gradnje dječjih vrtića kroz multidisciplinarni pristup stručnjaka različitih profila.

Primjeri dobro osmišljenih vrtića

Primjere pomno planiranih i arhitektonski dobro osmišljenih vrtića možemo naći u mnogim europskim zemljama. Neke od njih ćemo vam ovdje prikazati. Ovo su primjeri uspješno izvedenih vrtića jer se radi o objektima koji odgovaraju potrebama svojih korisnika i lokalne zajednice. Radi se o različitim idejnim rješenjima izvedenima za određene vrtiće. Ne prikazuju recepte za izgradnju, nego nude poticaj na promišljanje o arhitekturi vrtića. Izazov je učiti na dobrim primjerima te ih primijeniti u našem lokalnom okruženju. Kao što navedeni primjeri pokazuju, to se već u određenoj mjeri događa, a širenjem novih znanja, nastavljat će se u sve većem broju slučajeva.

(Nastavak na str. 8.)

Lokacija, lokacija, lokacija

Lokacija je sve. O samoj lokaciji, bilo da se radi o različitim zemljama, gradovima ili selima, vrtićima s educiranim, dobro plaćenim stručnjacima ili o vrtićima u kojima uglavnom rade volonteri, ovisi kakav će biti prostor i unutrašnje uređenje. Najlošije prolaze vrtići smješteni u prostoru koji je prvobitno sagrađen za druge namjene.

Na primjer, belgijsko istraživanje koje je 2002. godine provedeno u francuskoj zajednici koja je pružala usluge boravka za djecu školske dobi u Bruxellesu, ustanovilo je da su prostore morali dijeliti s drugim agencijama, opremu su često morali spremati u neprikladne prostore poput stubišta ili hodnika, nisu imali požarne alarme ni planove evakuacije, a u najvećem broju slučajeva ni sanitarije nisu bile zadovoljavajuće. Ni jedna od tih ustanova nije imala osiguran pristup za djecu s posebnim potrebama.

U nekim zemljama minimalnim prostornim standardima bave se lokalne vlasti ili regionalne administracije. To može rezultirati, kao što je slučaj u Italiji, značajnim razlikama među regijama, ali jednako tako otvara priliku za prilagodbu lokalnim potrebama. Primjerice, u povijesnom i brdovitom talijanskom gradiću Genui, gdje prostora za nove zgrade baš i nema puno, vanjski prostor za djecu može biti u obliku ostakljenog balkona. Slično oblikovanje moglo se pronaći krajem 19. stoljeća u Glasgowu, gdje je prostor bio skup pa su se škole gradile u stilu 'limenki' s igralištima na krovu.

U sve većem broju zemalja – osobito u nordijskim zemljama – elementima poput osvjetljenja i kvalitete zraka poklanja se sve veća pozornost. U Danskoj, međutim minimalni prostorni standardi više ne moraju biti propisani, ali zato postoje propisi minimalnog kubičnog prostora koji određuju kvalitetu zraka za svaku odraslu osobu koja radi u ustanovi.

Sigurnosni propisi se značajno razlikuju. Na primjer, u Ujedinjenom kraljevstvu zbog zdravstvenih i sigurnosnih razloga djeci se ne dopušta bavljenje tesarstvom ili penjanje na drveće, dok su s druge strane te aktivnosti u nordijskim zemljama sasvim uobičajene.

suvremeni trenuci u predškolskom odgoju

Idemo sada svi oprati ručice...

U Europskoj uniji ne postoje ujednačeni standardi za sanitarije, umivaonike ili toaletne podove, namijenjene djeci. *Children in Europe* sabrao je usporedne podatke o propisima i preporukama koje su bile dostupne. Ovim podacima dodali smo i normative koji vrijede u našoj zemlji a objavljeni su u Prosvjetnom vjesniku u *Odluci o normativima i uputama za planiranje, programiranje, projektiranje i opremanje dječjih jaslja i vrtića* 1977. godine. Imamo priliku usporediti prostorne standarde u dječjim vrtićima Hrvatske s onima u nekim drugim europskim zemaljama.

Djeca je stalo do toga kakve će toalete koristiti i to se često previđa pri projektiranju vrtića i škola, barem prema iskustvima u Ujedinjenom Kraljevstvu. Lokalne vlasti u Škotskoj nedavno su provele istraživanje o tome što djeca nižih razreda osnovne škole očekuju kad se radi o prostornom planu nove školske zgrade. Dobri su toaleti bili na vrhu prioriteta. U Walesu je nedavno imenovani pravobranitelj za djecu i mlade u svom prvom obilaženju škola ustanovio da djeca prvo počinju govoriti o lošem stanju sanitarija. Zato je pokrenuo istraživanje o stanju državnih toaleta i kampanju za njihovo poboljšanje.

'Visoki kotlići znače da je u školjku teško pustiti vodu.'

- šestogodišnja djevojčica, Wales, UK

'Želim da se vrata mogu zaključati. Svatko može ući bez kucanja. Željela bih da stavim ključance na vrata.' - sedmogodišnja djevojčica, Wales, UK

Istraživanje među djecom u osnovnim školama u Švedskoj i Ujedinjenom Kraljevstvu provedeno 2002. godine otkrilo je da neka djeca potpuno izbjegavaju upotrebljavati toalet, i to obrazlažu prljavim prostorom i strahom od nasilnika. Istraživači sa Sveučilišta u Newcastleu i Goteborgu uspoređivali su iskustva 394 djece u dobi od 11 godina u deset osnovnih škola u Newcastleu s iskustvima 157 učenika iste dobi u sedam škola u Švedskoj. Sue Vernon, jedna od istraživačica iz Newcastlea, zatražila je da se donesu europski standardi za kvalitetu školskih toaleta 'kako bi se spriječilo da djeca počnu patiti od konstipacija, infekcija urinarnog trakta i inkontinencije'.

Osnovni podaci o toaletima u vrtićima nekih zemalja Europske unije i Hrvatskoj

Belgija (flamansko govorno područje)	Jedan toalet na šestoro djece; jedan umivaonik na četvero djece.
Danska	Dva toaleta i dva umivaonika na dvadesetoro djece (preporuke Nacionalne zdravstvene komisije). Jedan toalet i jedan umivaonik na petnaestoro djece (Agencija za poduzetništvo i graditeljstvo).
Francuska	Nema propisa ni preporuka
Mađarska	Djeca ispod tri godine starosti: dva toaleta i dva djeci prilagođena umivaonika, i jedna kupaonica s pomičnim tušem za dvadesetoro djece. Djeca od tri do sedam godina: toaletni prostor od najmanje 15 m ² .
Italija	<i>Emilia Romagna</i> : jedan toalet na šestoro djece i jedan umivaonik na četvero djece. <i>Toskana</i> : svaka grupa od osmero do dvadesetoro djece, ovisno o dobi, mora raspolagati toaletnim prostorom od najmanje 8 m ² i odgovarajućim prostorom za presvlačenje.
Nizozemska	Nema propisa, ali provode se redovite inspekcije.
Španjolska	Prostori za djecu od šest godina moraju imati zasebne prostore za dječju higijenu.
Engleska i Wales	Jedan toalet i jedan umivaonik na desetero djece starije od dvije godine i odgovarajući prostor za presvlačenje za mlađe od dvije godine. Duboki umivaonik ili tuš predviđen za tuširanje djece u vrtiću.
Škotska	Nema propisa na nacionalnoj razini.
Hrvatska	Jedan toalet i dva umivaonika za djecu jasljičke dobi, dva toaleta i tri umivaonika za djecu iznad 2 godine. Na jednu grupnu jedinicu u vrtiću predviđaju se 2-3 kabine wc-a odnosno 1 wc školjka na 8-10 djece. U osnovnu opremu prostora jasljičkih sanitarija pripada i kadića s valovitim dnom i pokretnim tušem (za djecu u dobi od 2-3 godine umjesto kadiće se predviđa niša s tušem). U sanitarnom prostoru vrtića predviđaju se tuševi s ručnom prskalicom.

suvremeni trenuci u predškolskom odgoju

Tablica 1:

Analiza dokumenta *Normativi i uputstva za planiranje, programiranje, projektiranje i opremanje dječjih jaslica i dječjih vrtića*

Preporuka	Komentar
'Zamislao prostora vrtića koja je i danas suvremena, odnosno u skladu je s koncepcijom programa odgojno-obrazovnog rada u dječjem vrtiću.' (str. 74)	Arhitektura treba odražavati specifičnost pedagoške koncepcije koju pojedini vrtić zastupa. No uvelike se ove dvije filozofije ne poklapaju, stoga i sam prostor vrlo često ne korespondira s pedagoškom orijentacijom koju zastupa.
'Dječje jaslice i vrtiće optimalno je projektirati i graditi kao samostalne prizemne zgrade.' (str. 74)	Dječji vrtići koji funkcioniraju kao samostalne prizemne zgrade često funkcioniraju kao ustanove koje ne odišu poput prostora bolničkog tipa, stoga su i kontakti među osobljem, roditeljima i djecom prisniji i humaniji.
'Za planiranje (...) potrebni su statistički podaci o demografskim kretanjima i prognoza budućeg rasta stanovništva' kako bi se diferencirale odgojno-obrazovne potrebe djece i obitelji i odredili prioriteta (...) (str. 74)	Planiranje dječjih vrtića potrebno je smišljenije povezivati s projekcijom širenja određenog mjesta, grada... U praksi najčešće nailazimo na slučaj u kojem objekti ne prate stambenu gradnju i trend kretanja pa dolazi do velike napućenosti ili pak nedovoljnog broja djece u postojećim vrtićima.
'Programi dječjih jaslica i vrtića od posebnog su društvenog interesa, pa u izradi i utvrđivanju planova razvoja mreže jaslica i vrtića treba osigurati aktivno i koordinirano učesće svih odgovornih i zainteresiranih stručnih i društvenih činilaca.' (str. 74) i dalje 'U sastav takvog stručnog tijela trebaju ući i predstavnici prosvjetno-pedagoške službe..' (str. 85)	U proces planiranja vrtića nužno je uključiti multidisciplinarn tim stručnjaka, no danas se vrtići u Hrvatskoj najčešće grade kao 'objekti za nepoznatog naručitelja' prema unaprijed određenim programima, stoga je vrlo teško zadovoljiti potrebe pedagoške vizije i korisnika vrtića.
'U određivanju lokacija i izbora zemljišta važno je voditi računa o prometu, kvaliteti terena, ozelenjavanju površina i mikroklimi pojedine lokacije.' (str. 75)	U ovom segmentu najčešće u praksi nalazimo ustupke, a svjedoci smo i brojnih vrtića koji nemaju odgovarajuću zelenu površinu i nisu adekvatno ograđeni.
'Predviđeni prostor za pregled djece i smještaj oboljelog djeteta planira se i zauzima 8 m ² .' (str. 75)	U praksi taj prostor najčešće poprima drugu namjenu, pa bi zanimljivo bilo vidjeti koliko se doista namjenski koristi. Društveno-humanistička filozofija koju zastupamo protiv se izolaciji djece te smatramo da se za ovu namjenu može osigurati mjesto u okviru postojećih prostorija (soba zdravstvene voditeljice ili izdvojeni dio sobe dnevnog boravka), dok bi se ova kvadratura prostora mogla iskoristiti za spremišta kojih u vrtiću kronično nedostaje.
'Površina zemljišta za prizemnu gradnju treba biti 40 m ² po djetetu, s tim da ni najmanja ustanova ne može biti locirana na površini manjoj od 2000 m ² . Za objekte kapaciteta većeg od 100 mjesta, dovoljno je 35 m ² po djetetu. Minimalna površina od 25 m ² po djetetu prihvaća se kad i inače postoji potreba katne izgradnje ili kad se zemljište oslanja na postojeće zelene površine, s tim da se i površine obrađenih krovnih terasa uračunaju u ovu kvadraturu.' (str. 75)	U ovom segmentu također postoje brojni ustupci. Mišljenja smo da bi prostorne standarde vanjskog zemljišta vrtića trebalo definirati strogim standardima jer je ovaj element također preduvjet za kvalitetan rast i razvoj predškolskog djeteta.
'Prostorno rješenje grupne jedinice i funkcionalno povezivanje njezinih prostora te predvidiva i moguća fleksibilnost prostora grupne jedinice i grupnih jedinica među sobom, uz odgovarajući likovni tretman svakog prostora i svakog detalja sastavni su dio zahtjeva koji u odgoju i zaštiti djeteta ima veliku ulogu.' (str. 76)	Funkcionalno povezivanje prostora doista je arhitektonska rijetkost. Najčešće su prostori unutar vrtića osmišljeni poput 'kutije za jaja' u kojoj su sobe gotovo međusobno izolirane. Svakako je potrebno planirati što veću komunikaciju među prostorima i ljudima koji unutar tih prostora djeluju.
'Osigurati dobru osvjetljenost sobe uz mogućnost zaštite od preake insolacije na način koji ne ometa zračenje sobe.' (str. 76)	Arhitektonska rješenja nagiba krova, orijentacijski položaj vrtića – vjerojatno su rješenja o kojima treba promisliti jer je ovaj zahtjev najčešće vrlo loše u praksi izveden. Rješenja se traže u umjetnom rashlađivanju, no nije sasvim ispitano mikrobiološko djelovanje klime na rast i razvoj djeteta, pa bi ovu problematiku trebalo promisliti u suradnji s Ministarstvom zdravlja.
'U blizini prostora za više svrha treba omogućiti odlaganje odjeće roditelja.' (str. 78) 'Prostor za razgovore s roditeljima predviđa se kao proširenje komunikacije uz ulaz u blizini grupe prostora za odgojno-zdravstvene radnike i radnike u upravi ili kao proširenje komunikacije u samoj grupi odgojno-zdravstvenih radnika u upravi.' (str. 79)	U društveno-humanističkoj koncepciji roditelji su jednakovrijedni članovi tima koji djeluje u vrtiću. Brojni primjeri govore i o potrebi projektiranja sobe za roditelje koja može poprimati i drugu namjenu. Ukoliko želimo roditelje kao partnere u vrtiću, trebamo im osigurati i odgovarajuće uvjete boravka. Najčešće u vrtićima ne postoje sanitarni čvorovi za posjetitelje i roditelje, njihovu garderobu i ostale sadržaje koji su im namijenjeni.
'Površina prostora za više svrha kod objekta s 4 vrtićne grupe jedinice iznosi 80 m ² , a raste za svaku daljnju vrtićnu grupnu jedinicu za 10 m ² .' (str. 78) 'Smještaj prostora za više namjena najpovoljniji je uz jedan od vrtićkih ulaza u objekt.' (str. 78)	Prostori za više namjena koriste se u svrhu raznih oblika tjelesnog i glazbenog odgoja, stvaralačke igre, kazališta, prigodnih svečanosti i sl. Vrlo je važno da nema ustupaka u smislu premale kvadrature ovog prostora kako bi on adekvatno mogao odgovoriti na razvojne potrebe djece. Važno je da su ovi prostori smješteni izvan ulaznog prostora u vrtić jer zahtijevaju slobodno sudjelovanje i kreativnost djece u spomenutim aktivnostima bez ometanja raznih prolaznika i posjetitelja.
'U objektima s najmanje 6 vrtićnih grupnih jedinica predviđa se ovaj prostor za pohranu zajedničkih didaktičkih sredstva, i to u neposrednoj blizini sobe za odgajatelje.' (str. 78)	Problem neplaniranja spremišta ili neadekvatnost tih prostora onemogućuje pravilno odlaganje materijala i didaktike u vrtićima. O ovom problemu trebalo bi povesti puno više računa.

Prostorni standardi za dječje vrtiće u nekim

Regija / zemlja	Unutarnji prostor - po djetetu ¹
Preporučene zdravstvene i prostorne norme navedene u <i>Ciljevi kvalitete u ustanovama za rani odgoj i obrazovanje djece (1995), Europska komisija za rani odgoj i obrazovanje.</i>	<ul style="list-style-type: none"> 0-2 godine: minimum 6 m² po djetetu preko 3 godine: minimum 4 m² po djetetu (isključujući skladišta, hodnike i prolaze) - dodatnih 5 m² za svaku odraslu osobu
Belgija – flamanska zajednica	<p>Preporuke:</p> <ul style="list-style-type: none"> 0-3 godine: 5 m² po djetetu 3 - 12 godina: 4 m² po djetetu <p>Propisi za igrališta i sigurnost uključuju analize rizika i inspeksijske preglede</p>
Belgija – francusko govorno područje	<p>0 – 3 godine</p> <ul style="list-style-type: none"> prostor za spavanje: 2 m² po djetetu (maksimalno šestoro djece) boravak/aktivnosti: 3.5-4 m² po djetetu <p>Propisi za igrališta i sigurnost uključuju analize rizika i inspeksijske preglede</p>
Danska	<p>Preporuke (isključujući kuhinju, prostor za osoblje, urede i kupaonicu):</p> <ul style="list-style-type: none"> 0-3 godine - 3m² 3-6 godine - 2m² <p>Dodatni propisi Ministarstva zapošljavanja i Nacionalne agencije za poduzetništvo i graditeljstvo, minimum 12 m² zračnog prostora po jednoj odrasloj osobi (8 m² tamo gdje postoji ventilacija).</p>
Francuska	<p>Preporuke:</p> <ul style="list-style-type: none"> boravak/ aktivnosti: 3-4 m² po djetetu spavaonice: 1.5-2m² po djetetu manje skupne aktivnosti: 1.5-2 m² po djetetu prostor za roditelje: 10-15% ukupnog prostora prostor za osoblje: 8-12% ukupnog prostora
Mađarska	<p>Propisi, provedbe kontroliraju redovite inspekcije:</p> <ul style="list-style-type: none"> ispod 3 godine: 4 m² po djetetu 3-7 godina: minimalno 2 m² po djetetu <p>Propisani detalji uređenja prostora uključujući kuhinju, smočnicu, kupaonicu, sobu za glačanje, prostorije za osoblje i urede.</p>
Italija	<p>Nacionalno zakonodavstvo - jaslice:</p> <ul style="list-style-type: none"> 3-5 godina: 6.67 m² po djetetu <p>Norme za djecu u vrtićima od 0-3 godine prema regionalnim propisima – navedeno dolje.</p>
Italija – Emilia Romagna	<p>0-3 godine:</p> <ul style="list-style-type: none"> 8.5 m² po djetetu u oblikovanom 'aktivnom' prostoru 3.5. m² za ostale potrebe
Italija – Toskana	<ul style="list-style-type: none"> 0-3 godine: 6m² po djetetu 4 m² po djetetu u multifunkcionalnom prostoru za igru i odmor
Nizozemska	<ul style="list-style-type: none"> 3.5 m² prostora po djetetu u dobi od 0-12 godina plus prostor za spavanje za bebe od 0-1.5 godina.
Norveška	<p>Preporuke:</p> <ul style="list-style-type: none"> ispod 3 g.: 5.3m² po djetetu preko 3 g.: 4m² po djetetu
Španjolska	<p>Prostorija od minimalno 30 m² s 2m² za svako dijete, plus soba za više namjena od najmanje 30 m²</p>
Španjolska – Katalonija	<ul style="list-style-type: none"> 0-12 mjeseci: 4 m² po djetetu 1-2 godine: 3m² po djetetu 2-3 godine: 2.5 m² po djetetu 3-6 godina: 2m² po djetetu <p>Vrtići s djecom starijom od 3 godine: prostorije za više namjena od minimalno 60 m². Vrtići s ispod 2 godine starosti: soba za presvlačenje od minimalno 10 m². Sve prostorije za spavanje i igraonice moraju imati zvučnu izolaciju.</p>
Ujedinjeno Kraljevstvo – Engleska	<p>Državni standardi za sve vrste ranog odgoja i obrazovanja osim vrtića u sklopu škola:</p> <ul style="list-style-type: none"> ispod 2 godine: 3.5 m² po djetetu 2-3 godine: 2.5 m² po djetetu 3 godine i više: 2.3 m² po djetetu <p>Lokalni propisi za dječje vrtiće (iz proljeća 2005 g. trenutno okvirne smjernice):</p> <ul style="list-style-type: none"> 2.1 m² po djetetu plus 0.45 m² po djetetu u prostoru za igru sukladno nacionalnom standardu iz 2003. godine od 2.3 m² po djetetu
Ujedinjeno Kraljevstvo - Škotska	<p>Sve vrste ranog odgoja i obrazovanja, osim vrtića u sklopu škola:</p> <ul style="list-style-type: none"> ispod 2 godine: 2.7m² po djetetu 2-3 godine: 2.8 m² po djetetu 3 i više: 2.3m² po djetetu <p>Lokalni propisi za dječje vrtiće (3-5 godina):</p> <ul style="list-style-type: none"> 2.3 – 2.7 m² po djetetu ovisno o veličini odgojne skupine
Hrvatska	<p>Normativi i upute za planiranje, programiranje, projektiranje i opremanje dječjih jaslica i dječjih vrtića: 60 m² je propisana veličina sobe bez obzira na dob.</p>

Dječji vrtić

¹ Sve se informacije odnose na propise osim ako nije drukčije navedeno.

državama i regijama Europske unije i Hrvatskoj

Vanjski prostor - po djetetu

Dječja igra, Zagreb

Izravan pristup najmanje 6 m² po djetetu

Nema propisa.

- Nema propisa za 0 – 3 godine starosti
- 75 m² za vrtić od 24 mjesta
- 50 m² za vrtić od 48 mjesta

Nema propisa: nekad 10 m² po djetetu

Nema propisa.

Ispod 3 godine: 10 m² po djetetu
Propisi određuju koji se materijali smiju koristiti, vrste drveća/žbunja i različite prostore za igru uključujući pješčanike, vodene površine, penjalice, bicikle.
3-7 godina: 10 m² po djetetu.

Nacionalno zakonodavstvo (djeca od 3-6 godina) zahtijeva 18 m² po djetetu u dječjim vrtićima.

Minimalno 10 m² po djetetu.

Barem onoliko prostora za svako dijete koliko je predviđeno u unutrašnjem prostoru.

0-12 godina – 3m² po djetetu

Nacionalna preporuka: vanjski prostor bi trebao biti šest puta veći od unutrašnjeg. Vrtić u prirodi izravno povezan s unutarnjim vrtićem.

- 0-3 godine: minimalno 75 m² za isključivu namjenu
- 3-6 godina: minimum 150 m² za isključivu namjenu

Za vrtiće s djecom starijom od 6 godina: minimalno 300 m² za isključivu namjenu.
Za vrtiće s djecom do dvije godine starosti: minimalno 75 m² za isključivu namjenu.

Rani odgoj i obrazovanje osim vrtića u sklopu škola: nema propisa, ali treba biti 'siguran i dobro održavan'.
Lokalni propisi za dječje vrtiće i osnovne škole: nema propisa, u smjernicama predloženo 9 m² po djetetu.

Nema propisa

40 m² po djetetu. Za objekte kapaciteta većeg od 100 mjesta dovoljno je 35 m² po djetetu. Minimalna površina od 25 m² po djetetu prihvaća se kad i inače postoji potreba katne izgradnje ili kad se zemljište oslanja na postojeće zelene površine, s tim da se i površine obrađenih krovnih terasa uračunaju u ovu kvadraturu.

Dječji vrtić 'Kolibri', Zagreb

suvremeni trenuci u predškolskom odgoju

Gradski dječji vrtić u Bad Gleichenbergu

Lokacija: Ringstrasse 406, A-8344 Bad Gleichenberg
Arhitekt: Siegrfried Loos
Vrsta objekta: dječji vrtić
Naručitelj: grad Bad Gleichenberg
Dovršenje radova: 2001.

Ovo rješenje uključuje i dizajn vrta kako bi se u djece intenzivirao osjećaj

povezanosti između unutarnjeg i vanjskog prostora. Raspored prozora i izlaza poboljšava uklopljenost zgrade u okolni prostor. Prostorije omogućuju i potiču socijalne kontakte.

Skupni prostori zamišljeni su tako da u djece potiču smisao za istraživanje i igru na različitim prostornim razinama i s različitim materijalima. Korišteni materijali – drvo, beton, linoleum, lateks i staklo – omogućuju djeci da razvijaju osjet dodira, mirisa i vida.

Dječji vrtić Gschweidlgasse

Lokacija: Gschweidlgasse 1, A-1210, Beč
Arhitekt: Geischwiler i Geischwinkler
Vrsta ustanove: dječji vrtić i jaslice
Naručitelj: grad Beč
Dovršenje radova: 1995.

Ovaj je vrtić otvoren u novoj, prilično velikoj stambenoj četvrti u sjevernom dijelu grada. Ima osam soba i dvije igraonice. Prostorije imaju drvene laminatne podove i spuštene stropove. Blagovaonica ima ravan krov oplemenjen zelenilom koji služi kao dječje igralište. Spiralno stubište i rampa povezuju ovo visoko igralište s unutarnjim i vanjskim prostorom.

Dječji vrtić Kematen

Lokacija: Kematen
Arhitekt: Erich Gutmorgeth
Vrsta objekta: dječji vrtić
Naručitelj: grad Kematen
Dovršenje radova: 1996.

Ostakljeni paviljon zajedno s preuređenom starom zgradom zajednički tvore prostor uklopljen u šumovito okruženje. Posebna je pozornost posvećena unutarnjoj prostornoj povezanosti, klimatskim i akustičnim uvjetima, namještaju i odabiru materijala. Uporabom stakla ostvaruje se veza vrta i vanjskog okoliša, i stvaraju se niše u kojima se djeca mogu igrati.

Dječji vrtić Dornschneidergasse

Lokacija: Dornschneidergasse 41 – 45, A-8020 Graz
Arhitekt: Wratschko & Wratscho Arh.
Vrsta objekta: dječji vrtić
Naručitelj: grad Graz
Dovršenje radova: 2000.
Veličina: 1187 m²

Ovaj vrtić dijeli prostor s uredima centra za socijalnu skrb i savjetovalištem za roditelje. Ideja nastoji pobuditi svijest o prostoru i arhitekturi još u najranijim fazama dječjeg razvoja. Zamišljen je tako da se postojeći drvored zadrži i tako postane element arhitekture, jednako kao i zelene površine i prostor igrališta.

Literatura:

1. *Children in Europe: Shared dimensions: European influences on setting standards*, ožujak 2005.
2. *School Design, Building our future: Scotland's School estate*, Scottish Executive, Edinburgh, 2003.
3. *Normativi i uputstva za planiranje, programiranje, projektiranje i opremanje dječjih jaslaca i dječjih vrtića* (Narodne novine 45/77 i Prosvjetni vjesnik 4-5 od 15.12.1977.)